

POSTANOWIENIE

15 lipca 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska

na posiedzeniu niejawnym 15 lipca 2025 r. w Warszawie

w sprawie z wniosku M. M.

z udziałem P. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w T., E. spółce z

ograniczoną odpowiedzialnością w P., P. spółce akcyjnej w W.

o ustanowienie służebności przesyłu,

na skutek skargi kasacyjnej M.M.

od postanowienia Sądu Okręgowego w Poznaniu

z 15 listopada 2023 r., II Ca 2136/22,

1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

2) zasądza od skarżącego na rzecz uczestników postępowania P. sp. z o.o. w T. i E. sp. z o.o. w P. koszty postępowania kasacyjnego w kwotach po 240 (dwieście czterdzieści) zł na rzecz każdego z nich z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia orzeczenia zobowiązanemu do dnia zapłaty.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 23 czerwca 2022 r. Sąd Rejonowy Poznań-Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu w sprawie z wniosku M.M. przy udziale P. sp. z o.o. w T., E. sp. z o.o. w P. u oraz P. S.A. w W., oddalił wniosek o ustanowienie, na rzecz uczestników, służebności przesyłu o bliżej opisanej treści, obciążającej bliżej opisaną nieruchomość wnioskodawcy położoną w miejscowości Gruszczyn, objętą księgą wieczystą [...]. Apelacja wnioskodawcy od tego orzeczenia została oddalona przez Sąd Okręgowy w Poznaniu postanowieniem z 15 listopada 2023 r. Wnioskodawca wniósł skargę kasacyjną, opierając wniosek o jej przyjęcie do rozpoznania na przyczynie kasacyjnej objętej art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia przysługującym od prawomocnych orzeczeń sądu drugiej instancji, służącym ochronie interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni i stosowania prawa, wkład Sądu Najwyższego w rozwój orzecznictwa i nauki prawa oraz eliminowanie z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu nieważnym lub orzeczeń oczywiście niezgodnych z prawem. Stosownie do 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania w razie wykazania przez stronę, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Z punktu widzenia funkcji oraz założeń skargi kasacyjnej jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia, rolą „przedsądu” jest wstępna selekcja skarg pod kątem spełniania wymienionych wyżej kryteriów (przyczyn kasacyjnych) kwalifikujących skargę do jej przedstawienia Sądowi Najwyższemu w celu merytorycznego rozpoznania.

We wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania skarżący podniósł, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ponieważ zaskarżone orzeczenie w sposób oczywisty narusza przepisy prawa materialnego, a w szczególności art. 285 § 1 i 2 k.c., a także art. 8 Konstytucji RP przez brak bezpośredniego zastosowania art. 64

Konstytucji oraz przez zastosowanie art. 292 k.c. w zw. z art. 285 k.c. w sposób sprzeczny z przepisami art. 2, art. 21 ust 1-2, art. 31 ust. 2-3, art. 32 ust. 1-2, art. 37 ust. 1-2 i art. 64 ust. 1-3 Konstytucji RP i polegający na uznaniu, że istnieje możliwość zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu na rzecz podmiotu, będącego przedsiębiorcą przesyłowym, a nie na rzecz właściciela nieruchomości władnącej. Tymczasem z ustawy (art. 285 k.c.) wynika, że służebność gruntowa może być ustanowiona tylko na rzecz właściciela nieruchomości władnącej i może mieć jedynie na celu zwiększenie użyteczności nieruchomości władnącej lub jej oznaczonej części. Nie istniał i nadal nie istnieje przepis ustawy, wprowadzający do systemu prawnego instytucję służebności gruntowej ustanawianej nie na rzecz właściciela nieruchomości władnącej.

Przywołana przyczyna kasacyjna nakłada na skarżącego powinność wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia konkretnych przepisów prawa materialnego lub procesowego, naruszenia dostrzegalnego *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby zagłębiania się w szczegóły sprawy lub dokonywania jej poszerzonej analizy. Należy też przypomnieć, że zgodnie z powszechnie aprobowanym w orzecznictwie i nauce prawa poglądem, o przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania nie decyduje *per se* nawet oczywiste naruszenie konkretnego przepisu, lecz jego skutek polegający na wydaniu oczywiście nieprawidłowego orzeczenia, które nie może się ostać (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 r., Nr 13, poz. 230).

Wbrew treści wniosku, nie ma podstaw do przyjęcia, że zaskarżone postanowienie jest ewidentnie wadliwe ze względu na oczywiste naruszenie wskazanych we wniosku przepisów prawa materialnego w przedstawionym wyżej rozumieniu. Pogląd o dopuszczalności nabycia w drodze zasiedzenia służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu w okresie przed 3 sierpnia 2008 r. jest ugruntowany w orzecznictwie Sądu Najwyższego. W uchwale z 22 maja 2013 r., III CZP 18/13 (OSNC 2014, nr 2, poz. 11) Sąd Najwyższy przyjął, że w okresie przed dodaniem do kodeksu cywilnego art. 305¹-305⁴ k.c. dopuszczalne było nabycie przez przedsiębiorcę przesyłowego, w drodze zasiedzenia, służebności odpowiadającej treścią służebności przesyłu oraz, że okres

występowania na nieruchomości stanu faktycznego odpowiadającego treści służebności przesyłu przed dniem wejścia w życie wymienionych wyżej przepisów podlega doliczeniu do czasu posiadania wymaganego do zasiedzenia tej służebności. W uzasadnieniu wskazano w szczególności, że konstrukcja prawna służebności przesyłu, wprowadzona z dniem 3 sierpnia 2008 r. (art. 305¹-305⁴ k.c.), została ukształtowana z jednoznaczną intencją potwierdzenia dotychczasowej praktyki orzeczniczej, która konsekwentnie przyjmowała możliwość ustanowienia na nieruchomości służebności gruntowej, pozwalającej na korzystanie ze znajdujących się na niej urządzeń przesyłowych przez przedsiębiorcę wykorzystującego je w swojej działalności gospodarczej. Beneficjentem służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu - podobnie jak w obecnym stanie prawnym - mógł być zatem jedynie przedsiębiorca, a prawo to wchodziło w skład prowadzonego przez niego przedsiębiorstwa w znaczeniu przedmiotowym. Odnosząc się do możliwości zaliczenia do okresu posiadania służebności przesyłu okresu koniecznego do nabycia jej przez zasiedzenie, w którym przed dniem 3 sierpnia 2008 r. na nieruchomości istniał stan odpowiadający treści tego prawa uznał, że możliwość pełnego uwzględnienia okresu, w którym na nieruchomości istniał stan odpowiadający wykonywaniu służebności przesyłu, jest rozwiązaniem najlepiej odpowiadającym relacji pomiędzy tą służebnością, a służebnością gruntową o treści odpowiadającej służebności przesyłu. Przemawia za tym konstrukcja służebności przesyłu oraz cel jej wprowadzenia, czyli potwierdzenie i uporządkowanie wcześniejszego orzecznictwa, nie zaś wprowadzanie nowego rodzaju prawa rzeczowego. Podobne stanowisko Sąd Najwyższy wyraził w uchwale z 27 czerwca 2013 r., III CZP 31/13 (2014, nr 2, poz. 11) według której, spółka wodna mogła nabyć przed wejściem w życie art. 305¹-305⁴ k.c. w drodze zasiedzenia, służebność gruntową odpowiadającą treści służebności przesyłu. (zob. także wśród licznych postanowienia Sądu Najwyższego: z 27 maja 2015 r., II CSK 642/14, z 10 lipca 2008 r., III CSK 73/08, z 24 sierpnia 2018 r., II CSK 190/18, z 12 września 2018 r., II CSK 876/16, z 28 maja 2019 r., II CSK 593/18, z 13 kwietnia 2017 r., I CSK 261/16, z 9 listopada 2018 r., V CSK 502/17 oraz z 30 czerwca 2023 r., I CSK 3108/22).

Skarżący w zaprezentowanym wywodzie powołał się zaś wyłącznie na odmienny pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z 24 lutego 2023 r., III CZP 108/22. Abstrahując od oceny prawidłowości składu, w którym doszło do wydania tego postanowienia w świetle uchwały składu połączonych Izb Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20 (OSNC 2020, Nr 4, poz. 34), wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 3 lutego 2022 r., skarga nr 1469/20, *Advance Pharma przeciwko Polsce* oraz wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 7 listopada 2024 r., C-326/23, ECLI:EU:2024:94, należy zwrócić uwagę na odosobniony charakter stanowiska, na które powołuje się skarżący, co już samo w sobie przeczy tezie o oczywistej zasadności skargi.

W postanowieniu z 8 listopada 2024 r., II CSKP 2308/22, Sąd Najwyższy podtrzymał dotychczasową linię orzecniczą, odnosząc się także do zgodności zajętego stanowiska z przytoczonymi w nim normami prawnymi wyrażonymi w Konstytucji. Sąd Najwyższy wskazał, że nabycie służebności na cudzym gruncie przez zasiedzenie przez jej posiadacza z perspektywy przepisów Konstytucji RP gwarantujących ochronę własności (art. 21 i 64), prowadzi do ograniczenia tego prawa. Zaaprobował wyrażone w orzecznictwie stanowisko, zgodnie z którym w odniesieniu do nabycia służebności gruntowej, w tym o treści służebności przesylu, a także służebności przesylu aktualne są te same racje, które przesądziły o akceptacji istnienia w systemie prawnym z perspektywy norm wyrażonych w Konstytucji instytucji zasiedzenia, która spełnia doniosłą rolę społeczną i gospodarczą, eliminując - z korzyścią dla racjonalnego i społecznie użytecznego korzystania z rzeczy - długotrwałą rozbieżność między stanem faktycznym a stanem prawnym, której właściciel nie przeciwstawił się przez wykorzystanie dozwolonych środków prawnych. Posiadanie przed dniem 3 sierpnia 2008 r. przez przedsiębiorstwa przesylowe cudzej nieruchomości, na której były usytuowane urządzenia przesylowe, dotyczyło służebności gruntowej, a więc ograniczonego prawa rzeczowego wyodrębnionego w tym czasie przez ustawodawcę. W związku z tym właścicielom nieruchomości służyły w okresie posiadania przez przedsiębiorstwo przesylowe takiego ograniczonego prawa rzeczowego wszystkie środki prawne zmierzające do ochrony własności, w tym

zmierzające do zapobieżenia nabyciu tego ograniczonego prawa rzeczowego przez posiadacza służebności gruntowej na skutek upływu czasu (przez zasiedzenie). Ogólne przesłanki zasiedzenia tego prawa, określone w art. 292 k.c., umożliwiały właścicielom nieruchomości realną ochronę ich prawa. Dopuszczenie możliwości uzyskania nabycia odpowiedniej służebności przez jej posiadacza w drodze zasiedzenia nie powinno być też zaskoczeniem właścicieli nieruchomości wobec konsekwentnego i jednolitego stanowiska Sądu Najwyższego w omawianej kwestii (zob. też postanowienie Sądu Najwyższego z 27 listopada 2024 r., I CSK 156/24).

W tym stanie rzeczy orzeczono, jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego - na stosowany wniosek zawarty w odpowiedziach na skargę kasacyjną uczestników P. Sp. z o.o. w T. i E. Sp. z o.o. w P. - orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i § 1¹ k.p.c. w zw. z art. 530 § 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1, 398²¹ i 13 § 2 k.p.c. oraz przepisów § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 5 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tekst jedn.: Dz.U. z 2023 r., poz. 1935).

(A.D.)

[r.g.]